

mésre serkenteni... Ez olyan szép tulajdonság, hogy akár egy gazdaság, vagy üzem, akár egy falu törzs-emberei megirigyelhetnék.

3. strófa: Megújulásaim

(Elvezet a kert szögletébe, s egy göcsörtös, megrongálódott fát mutat.)

— Gondolod-e, mit tud ez az almafa?... Három évvel ezelőtt magam is azt hittem, fogytán az ereje. Keveset termett, s ha időnként kivételesen sokat is, mindig izellent. Aztán valahy mintha megtálotosodott volna; szép, s valami jó zamatú almát kínált. Hogy mitől?... (Elneveti magát.) Hacsak a szomszédos fiatal fák nem ígérték meg! Igaz, gondosan megnyesegettem, tápanyaggal erősítettem. Az igazi törzs olyan, mint a legyőzhetetlen ember: míg életképes, nem hagyja magát kifakulni belső színeiben, megsavanyodni ízeiben. Inkább tanul a fiatal fáktól is, de nem hagyja magát kiöregedni. Apám gyakran mondogatta: Ha fel akarsz frissülni, fűrészd meg arcod az élet reggeli harmatában. Ez a megújulás titka.

— Úgy beszélsz a fákról, mint-ha emberről szólnál. Mert valljuk be: a megújulás képessége a törzssé derekasodott embernél is nagy erény.

4. strófa: Gyökereim

(A kertész lehajol, a földet igazítja, tapossa egy félrenyomott fa gyökeréhez.)

— Vihar volt a napokban, nagyon megnyomta ezt a fát. Szerencsére dús és mély gyökérzete van... Tudod, elengedhetetlen a termőképességhez, hogy minden fa megfelelő talajba kerüljön. Rossz földben, föle idegen talajban csak szenved a csemete, s ha idővel képes alkalmazkodni, félt, hogy valahol törést szenved a fa „egyéniisége”. Hamis természet hoz... A jó szemű kertész idejében észreveszi, ha a talajadottság nem felel meg a gyümölcsfa adottságainak. Idejében áthelyezi máshová, nem hagyja meggyökerezni. A törzs gyökérzetének szívóssága ugyanis önmagában még nem erény. A törzs erénye mindenekefölött abban a képességben áll: a gyökereivel felszívott termékenyítő talajnedveket mennyiben képes úgy átlényegíteni, hogy izes, egészségét gyümölcsben testesüljön meg!

— Úgy értem, hogy a törzsgárdahűség akkor életető, ha termékeny hűség?! És fordítva: a meddő hűség kész istencsapása?... De mondd, végül is miről beszéltél? A fatörzsekről, avagy magadról, ki immár törzs — egészen pontosan fogalmazva: törzsgárdatag — lettél a kertészetben?

(A kertész kajánul nevet: Fejtesem meg magam. Az is a törzsek titka és erénye, mennyiben értik a föld, avagy... a szó üzenetét.)
BALOGH ÜDÖN

Tűz a hegy- oldalon

A tűzbe nézés valami érdekes dolog. Mintha atavizmus nyiladozna az emberben. Elmerül a lángok játékában, figyeli a kékes ingás felett egyedül repkedő piros lángot, majd a fadarabok pusztulását. Lehullott ágak, megförtént növényi életek égnek, a földön, nem vason; micsoda tűznézés lenne itt, kint, a hegyoldalon vason tüzet rakni.

A kinyitott kályha tüze is szép, különösen sötétben, amint az ember ül székében, és lábára vetődik a fény. Egy pár láb látszik, s az ember valamiféle másféle érzelmek hatása alá kerül, mintha mondjuk a konyhában a gázrezsót nézné. (Azt nem is nézi, csak addig, amíg meggyőződik, hogy valóban ég.)

Itt a hegyoldalon ködben égetjük az avert, és az aprórözsét. Egy-egy téglán ülünk, nagykabátban, orrunk kezd melegedni, és nézzük a tüzet. Szabadban a tűz az igazi. Házak, utak, vagy szél, köd, mint most, nem igazi, valahogy a tűz a szabadban az igazi élmény. Pedig ez az ősi égetés csak hasznos kisunokája a pástortüzeknek, vagy a hajdani zsoldos seregek tábortüzeknek, vagy a légiók tüzeinek. Vagy még tovább, vissza a múltba, amikor a tűz volt a család központja, amikor a tüzet magukkal hordozták, vagy hamuba takarva őrizték a tűzszemet.

Ilyes gondolatok is átszállhatnak az emberen, kinek-kinek megragadt könyv- és ritka saját élményei alapján. Saját élmény köztünk aligha terjed többre, mint szalonnasütésre, de ez csak városi passzió. Nostalgia, szép, szép, de aztán jön az ágy, előbb még egy kiegészítő vacsora, tévé, kis olvasás elalvás előtt.

Az igazi tűzélmény a csőszöké, akik messze tanyák között vannak, rossz gunyhóban, vagy a dohányosok tüze, amikor ott sütik a húst, szalonnát, isznak is, kicsit mesélnek, merengenek, idézik a múlt életük sorát, másokét, letűntekét. Dal nemigen esik. Ilyenben nincs része a városinak. De megy utána, és ha van kis víkendbódéja, mindjárt keres alkalmas zugot a tűz számára; kicsit aggódva a tűzrendészet miatt, a szomszédok miatt, de

azért köveket, téglákat keresgél a környéken, ha odahaza nincs, és körülrak vele egy nagykalapnyi helyet. Később nyársforgatót is eszkábál. Aztán elkapja a lúz, barátokat invitál, van már hús is, kenyér, paprika, hagyma, demizson bor, és fent a csillagos ég, jól és szépen borul. Az ember testvéreinek érzi azokat ott a tűz körül. Igazi testvéreinek, olyanoknak, mint a mesében van, még anyakönyv szerint sincs. A tűz teszi ezt.

Itt a Várhegyen égetünk hármán, idősebbek, ez a hármas szám olyan, mintha egyedül lennénk, ahogy a tűz természete kívánja. Mert ha többen lennénk, nem figyelnénk a tűzre, önmagunk belsejére, melyben fiatalon és nagyon ősen vitézkedünk, és tele vagyunk álmokkal. Testetlenek vagyunk. S ha már egy negyedik jönne, akkor beszélgetnénk például arról, hogy Fonyód múltja mi volt. Mert hiszen a nem idevalósít ez érdekl. Ha többen is jönnének a tűzre, akkor viccek is jönnének, és kanyargós törtérik. Kitérnő lenne, miért ne, szabad ég alatt, békességben, és a tűznél. De már elszakadtunk a tűz örökkévalóságától.

Biztosan a másik kettő is visszaemlékezik most a tűznél Magyar kapitány irgalmatlan hősi harcára, itt volt a megfigyelővárhely, lent a nyeregben a vár. Köröskörül nád és mocsár, és ólálkodó török portyák. Vagy arról, hogy milyen erőszakos volt ez a Magyar kapitány, akiket ide felparancsolt, jóformán segítség nélkül voltak. Ha lent, a vár népe szorongatott helyzetben volt. Akkor már nemcsak jelzőtüzeket raktak, hanem magasították a földvárát, és küzdöttek is, haláltak, majd a kapitány új embereket parancsolt ide figyelőnek, tűzzel.

Azt mondja egyik társam: — Hallod-e, elég volt már ebből, megfázunk.

Az nem lesz jó. Mintha máris fájna a keresztcsontom. Gyerünk haza. — A tűz elhamvadt, néhány paraszt eltaposunk. Bárbarán taposunk, városiak vagyunk, sietünk haza, tényleg hideg van, csupa hideg nyirok a ruhánk. S most új örömmel botladozunk lefelé a kis erdei úton haza, ahol majd begyűjtjük az olajkályhát, melynek nem látjuk tüzeit, de szagát annál inkább érezzük. Annak ott a szaga is jó volt, fanyar, férfias, és meg itten dobozban égdegél, és csavargatni kell, nehogy túladagolás legyen, különben felrobban.

VINCZE ANDRÁS

Az alma mater bosz- szúja

Mindeddig abban a tévhitben éltem, hogy valaha a szigeti Baróti gimnáziumban fejeztem be középiskolai tanulmányaimat és érettségiztem. Istenverte osztály voltunk. Úgy végeztük el a négy gimnáziumot, hogy még nyolcként kezdtük. Az akkori elsőt 1945-ben a többség két hónap alatt járta ki. Sokan egyenesen ausztriai és németországi háborús tanulmányaik után érkeztek iskolai tanulmányaik megkezdésére. Az egyik esztendőben a kutya se törődött velünk, a másikkban dohányzószobát nyitottak számunkra az iskolában. Később megpróbálták eltüntetni a cigaretától, s este nyolc után nyílvános helyen sem volt szabad mutatkozni, de addigra már a társaság törzshelye volt a Brazília vendéglő. Kezdetben a Szent István Társulat tankönyveiből tanultunk, azután „demokratikus” könyvekből, végül a Magyar Népköztársaság tankönyveiből. Ennek megfelelően az egyik évben Görgey, Kossuth mellett, a szabadságharc legnagyobb hőse volt, a másik évben pedig közönséges hazaáruló. Mi még Kurblis Ilinél tanultunk táncolni, azután egy szép napon részt vettünk a budapesti VIT-en, zakatoltunk. DISZ-esek lettünk, Tyihonov Pohárköszöntőjét szavaltuk a Magyar—Sovjet Baráti Társaság klubjában, s falujárni indultunk. Természetesen, ki mihez érzett hajlandóságot. Az egyházi iskola konviktusának lakójából népi kollégista lett, a horthysta tábornok fia kimaradt az osztályból, Csepelre ment esztergályosnak, de azért nálunk érettségizett, magánúton. A varrónó fia éjszakánként dolgozott az őszigeti posztgyárban, s tizenhét éves korában a párt tagja lett. Nyolc évig tanultunk latint, két évig németet, egy évig angolt, és három évig oroszot. Az angoltanárunk egyenesen londoni továbbképzésről érkezett körünkbe, a következő tanévben az orosz tanár, szinte leckéről leckére, velünk együtt tanulta a nyelvet. Ősszel gyapotot szedni vittek bennünket Békás megyébe, nyáron mi magunktól szegődöttünk el építkezésekre éjjeli-órnek vagy kőművesek mellé, maltért hordani. Különböző disz-

nóságok miatt tucatszám kaptuk az osztályfőnöki intőket és az igazgatói megrovásokat, úgy hogy osztályfőnökünk, Suszter tanár úr, egy őszinte pillanatában el is árulta; a tantestület alig várja, hogy kitegyük lábunk az iskolából, mert — mint mondta — a miénk az utolsó igazi háborús évfolyam, s addig nem lehet sem rendet, sem fegyelmet tartani, amíg mi a kapun belül vagyunk.

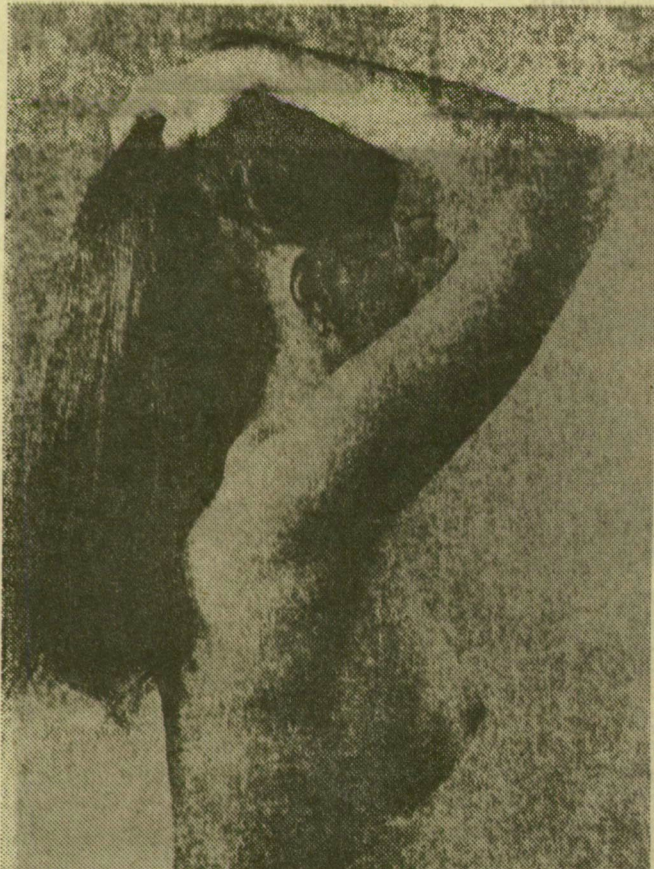
Vége 1952-ben kitélt az esztendőnk, aminek ugyebár már huszonegy éve, s ennyi idő elegendő ahhoz is, hogy az alma mater nosztalgiává váljék, hogy mindent elfelejtsünk, mindent megbocsássunk. De ki tudja? Elegáns kiállítású emlékkönyvet adott ki az iskola a közelmúltban abból az alkalomból, hogy száz esztendővel ezelőtt alapították; s micsoda gesztus: osztályonként, név szerint felsorolnak benne minden növendéket, aki 1945-től kezdve falai között végzett. Jó ha látják, tudják az iskola mai növendékei és az idegenek is, hogy hány és hány egykori barátista vitte sokra azóta. Hát ebből a könyvből az 1952-ben végzett IV. C. osztály teljes egészében hiányzik. Értik, kérem, benne van az A és a B, ám a C mintha nem is lett volna, az alma mater varangyosbékává változtatta mind a harminckét egykor volt rakoncátlan királyfiát.

Nem maradt nyoma a szemüveges Péter Imrének, akit Galér igazgató úr külön kitüntette azzal, hogy nem javasolta továbbtanulásra; nincs többé Centis, akinek minden arcizomrándulásától percekig röhögött az osztály; nincs az a Németh Pista sem, aki a posztgyárból járt iskolába; Varró Ferike, aki egyszer három általános iskolai igazgatót zárt be a folyosóvégi WC-be egyetlen jól sikerült kulcsfordítással; Fóti Nándi, a vidám parkok ősenek nagy hódolója, akit Whisky tanár úr szerint, jelvénye kötelezett a tanulásra; Grécsy Pista, akit bátran megverhetett volna bárki, holott kettőnkét egy-egy tenyeren egyszerre felemelt; Dózsa Laci, aki ezzel immáron másodszor távozott az élők sorából — nem elég, hogy egyszer nem eltemették szegényét. Nem sorolom tovább, harmincheten voltunk, s nevünk, emléktünk, a jelek szerint, másnak úgysem mond semmit.

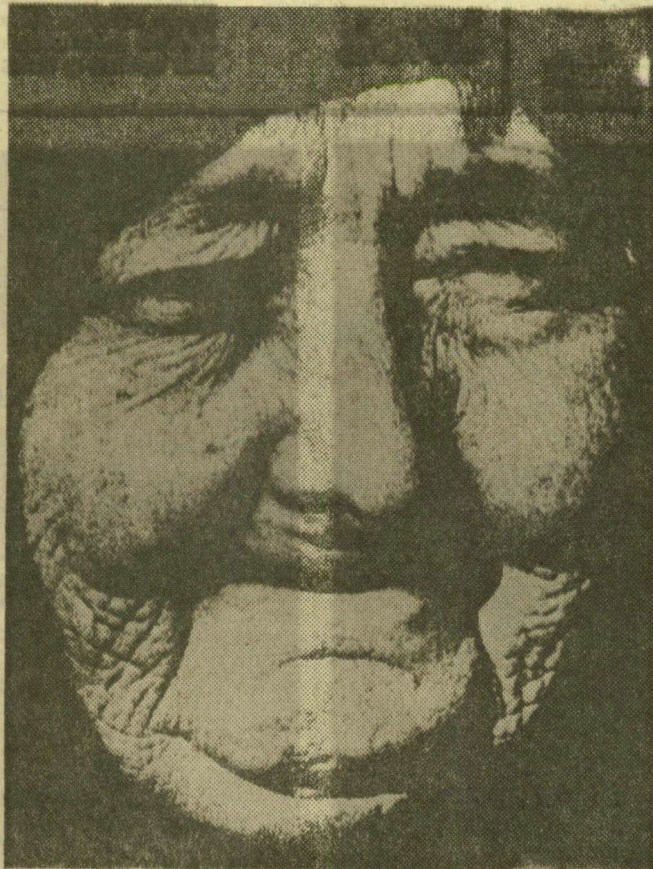
Ki-ki, egyenként, ugyan tudja bizonyítani, hogy egykor a Baróti gimnázium növendéke volt, de ezentúl, még ha kérdik se merem majd megmondani, hová jártam iskolában, különösen nem volt barátistának. Hiszen, ha hazamegy, s megnézi a könyvet, jogosan hiheti, hazug vagyok. Az iskola kitagadott bennünket. Nyilván egyszerű technikai hiba, hogy a gépelésből, vagy a nyomdai szedésből kimaradt egy oszlop, a IV. C oszlopa. De tudjuk mindannyian: a véletlenek is mindig törvényszerűek.

Az iskola nem felejtett, s nem tudott megbocsátani!

FEHER KÁLMÁN

Várhelyi Kálmán

Impresszió

Jávori Béla

Anyó

Dobosy László

Akt